

॥ तैत्तिरीय संहिता ॥

॥चतुर्थः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां तृतीयकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः॥

वि वा ए॒तस्य॑ य॒ज्ञ ऋ॑ध्यते॒ यस्य॑ ह॒विर॑तिरिच्यते॒ सूर्यो॑ दे॒वो दि॑विष॒द्ध्य इ॒त्याह॑ बृह॒स्पति॑ना चै॒वास्य॑ प्र॒जाप॑तिना च य॒ज्ञस्य॑ व्यृ॒द्धमपि॑ वपति॒ रक्षा॑ंसि वा ए॒तत्प॒शुः स॑चन्ते॒ यदे॑कदे॒वत्य॑ आल॒ब्धो भू॒यान्भ॑वति॒ यस्या॑स्ते ह॒रितो॑ गर्भ॒ इत्या॑ह दे॒वत्रै॑वेना॑ गमयति॒ रक्ष॑साम॒पहत्या॑ आ वर्त॑न वर्तयेत्या॑ह (१)

ब्रह्म॑णै॒वेन॑मा वर्तयति॒ वि ते॑ भिन॒न्नि त॑क॒रीमि॒त्याह॑ यथाय॒जुरे॒वैतदु॑र॒द्रप्सो॑ वि॒श्वरू॑प॒ इन्दु॑रि॒त्याह॑ प्र॒जा वै प॒शव॒ इन्दुः॑ प्र॒जयै॑वेन॑ प॒शुभिः॑ स॒मर्ध॑यति॒ दिवं॑ वै य॒ज्ञस्य॑ व्यृ॒द्धं ग॑च्छति॒ पृथि॒वीमति॑रिक्त॒न्तद्य॑न्न॒ शम॑ये॒दार्ति॑माच्छे॒द्यज॑मानो म॒ही द्यौः पृथि॒वी च न॒ इति॑ (२)

आ॒ह द्यावा॑पृथि॒वीभ्या॑मे॒व य॒ज्ञस्य॑ व्यृ॒द्धं चाति॑रिक्तं च शमयति॒ नार्ति॑माच्छे॒ति यज॑मानो भस्म॑ना॒ऽभि स॑मू॒हति॒ स्वगा॑कृत्या॒ अथो॑ अ॒नयो॑र्वा ए॒ष गर्भो॑ऽनयो॒रेवेन॑ दधाति॒ यदे॒वद्ये॑दति॒ तद्रे॒चये॑द्यन्नाव॒द्येत्प॒शोरा॑ल॒ब्धस्य॑ नाव॑ द्येत् पुरस्ता॒न्नाभ्या॑ अ॒न्यदे॒वद्ये॑दुपरि॒ष्टादन्य॑त्पुरस्ता॒द्वै नाभ्यै॑ (३)

प्रा॒ण उ॒परि॑ष्टाद॒पानो॑ यावा॑ने॒व प॒शुस्त॑स्याव॑ द्यति॒ विष्ण॑वे शिपि॒विष्टाय॑ जुहोति॒ यद्वै य॒ज्ञस्या॑तिरिच्यते॒ यः प॒शोर्भू॑मा या

पुष्टिस्तद्विष्णुः शिपिविष्टोऽतिरिक्त एवातिरिक्तं दधात्यतिरिक्तस्य
 शान्त्या अष्टाप्रह्विरण्यं दक्षिणाऽष्टापदी ह्येषात्मा नवमः पशोरास्या
 अन्तरकोश उष्णीषेणाविष्टितं भवत्येवमिव हि पशुरुल्बमिव चर्मव
 माऽसमिवास्थीव यावानेव पशुस्तमात्वाव रुन्धे यस्येषा यज्ञे
 प्रायश्चित्तिः क्रियते इष्ट्वा वसीयान्भवति॥ (४)

वर्तयेत्याह न इति वै नाम्ना उल्बमिवैकविंशतिश्च॥ [१]

आ वा॒यो भूष शुचि॑पा॒ उप॑ नः सु॒हस्रं॑ ते न॒युतो॑ विश्व॒वार।
 उपो॑ ते अ॒न्यो म॒द्यम॑यामि॒ यस्य॑ दे॒व दधि॑षे पू॒र्वपे॑यम्। आकू॑त्यै
 त्वा॒ कामा॑य त्वा स॒मृधे॑ त्वा कि॒क्कि॒टा ते॒ मनः॑ प्र॒जाप॑तये॒ स्वाहा॑
 कि॒क्कि॒टा ते॑ प्रा॒णं वा॒यवे॑ स्वाहा॑ कि॒क्कि॒टा ते॒ चक्षुः॑ सू॒र्याय॑ स्वाहा॑
 कि॒क्कि॒टा ते॒ श्रोत्रं॑ द्यावा॑पृथि॒वीभ्या॑ऽ स्वाहा॑ कि॒क्कि॒टा ते॒ वाच॑ऽ
 सर॑स्वत्यै॒ स्वाहा॑ (५)

त्वं तु॒रीया॑ व॒शिनी॑ व॒शासि॑ स॒कृद्य॑त्त्वा॒ मन॑सा॒ गर्भ॑ आशयत्।
 व॒शा त्वं व॒शिनी॑ गच्छ॒ देवा॑न्स॒त्याः सं॑न्तु॒ यज॑मानस्य॒ कामाः॑।
 अ॒जासि॑ रयि॒ष्ठा पृ॑थि॒व्याऽ सी॑दो॒र्ध्वान्तरि॑क्षमुप॑ तिष्ठस्व दि॒वि ते॑
 बृ॒हद्भाः॑। तन्तु॑ त॒न्वत्र॑ज॒सो भा॑नुमन्वि॒हि ज्योति॑ष्मतः प॒थो र॑क्ष धि॒या
 कृ॒तान्। अ॒नुल्ब॑णं व॒यत॑ जो॒गुवाम॑पो॒ मनु॑र्भव॒ जन॑या॒ दैव्यं॑ ज॒नम्।
 मन॑सो ह॒विर॑सि प्र॒जाप॑ते॒र्वर्णो॑ गात्रा॑णां ते गात्र॒भाजो॑ भूया॒स्म॥ (६)

सरस्वत्यै स्वाहा मनुष्योदश च॥ [२]

इ॒मे वै स॒हास्ता॒न्ते वा॒युर्व्य॑वा॒त्ते गर्भ॑म॒दधा॒तान्त॑ः सोमः
 प्राज॑नयद॒ग्निर॑ग्र॒सत॒ स ए॒तं प्र॒जाप॑तिरा॒ग्नेय॑म॒ष्टाक॑पा॒लम॑पश्य॒त्तं
 निर॑व॒पत्ते॒नैवैना॑म॒ग्नेरधि॑ निर॑क्रीणा॒त्तस्मा॑द॒प्यन्य॑दे॒वत्या॑मा॒लभ॑मान
 आ॒ग्नेय॑म॒ष्टाक॑पा॒लं पु॒रस्ता॒न्निर्व॑पेद॒ग्नेरे॒वैना॑म॒धि नि॒ष्क्री॒या ल॑भते
 यत् (७)

वा॒युर्व्य॑वा॒त्तस्मा॑द्वा॒यव्या॑ यदि॒मे गर्भ॑म॒दधा॒तां तस्मा॑द्वा॒वा-
 पृथि॑व्या॒ यत्सोमः॑ प्राज॑नयद॒ग्निर॑ग्र॒सत॒ तस्मा॑द॒ग्नीषो॑मीया
 यद॒नयोर्वि॑य॒त्योर्वा॒गव॑द॒त्तस्मा॑त्सा॒रस्व॒ती यत्प्र॒जाप॑तिर॒ग्नेरधि॑
 निर॑क्रीणा॒त्तस्मा॑त्प्राजाप॒त्या सा वा ए॒षा सं॒र्वदे॒वत्या॑ यद॒जा व॑शा
 वा॒यव्या॑मा ल॑भेत॒ भूति॑कामो वा॒युर्वै क्षे॒पि॑ष्ठा दे॒वता॑ वा॒युमे॒व
 स्वेन॑ (८)

भा॒गधे॒येनो॑प॒ धाव॑ति॒ स ए॒वैनं॑ भूतिं गमयति द्या॒वापृथि॑व्या॒मा
 ल॑भेत॒ कृष॑माणः॒ प्रति॑ष्ठाका॒मो दि॒व ए॒वास्मै॑ प॒र्जन्यो॑ व॒र्षति॒
 व्य॑स्यामोष॒धयो॑ रोह॒न्ति सु॒मर्धु॑कम॒स्य स॒स्यम्भ॑वत्य॒ग्नीषो॑मीया॒मा
 ल॑भेत॒ यः का॒मये॒तान्न॑वान॒न्नादः॑ स्या॒मित्य॒ग्निनै॒वान्न॑म॒व रु॒न्धे
 सोमे॑नान्नाद्य॒मन्न॑वाने॒वान्ना॒दो भ॑वति सा॒रस्व॒तीमा ल॑भेत॒ यः (९)

ई॒श्वरो॑ वा॒चो व॑दि॒तोः स॒न्वाचं॑ न वदेद्वा॒ग्वै सर॑स्वती
 सर॑स्वतीमे॒व स्वेन॑ भा॒गधे॒येनो॑प॒ धाव॑ति॒ सैवा॑स्मिन्वाचं दधाति
 प्राजाप॒त्यामा ल॑भेत॒ यः का॒मये॒तान॑भिजितम॒भि ज॑येय॒मिति॑
 प्र॒जाप॑तिः॒ सर्वा॑ दे॒वता॑ दे॒वता॑भिरे॒वान॑भिजितम॒भि ज॑यति

वाय॒व्य॒यो॒पाक॑रोति वा॒योरे॒वैना॑मव॒रुध्या ल॑भत॒ आकू॑त्यै त्वा॒
कामा॑य त्वा (१०)

इत्या॑ह यथाय॒जुरे॒वैतत्कि॑क्किटा॒कारं जु॑होति कि॒क्किटा॒कारेण॑
वै ग्रा॒म्याः प॒शवो॑ रमन्ते प्रा॒रण्याः प॑तन्ति यत्कि॑क्किटा॒कारं जु॑होति
ग्रा॒म्याणां॑ प॒शूनां॑ धृत्यै॒ पर्य॑ग्नौ क्रि॒यमाणे॑ जुहोति जीव॑न्तीमे॒वैना॑
सुव॑र्गं लो॒कङ्ग॑मयति॒ त्वं तु॒रीयां व॒शिनीं॑ व॒शासी॑त्याह दे॒वत्रै॑वैनां
गम॑यति स॒त्याः स॑न्तु यज॑मानस्य॒ कामा॑ इत्या॑हैष वै कामः (११)

यज॑मानस्य॒ यदना॑र्त उ॒द्वचं॑ गच्छ॑ति॒ तस्मा॑दे॒वमा॑हाजासि॒
रयि॑ष्ठेत्या॑हैष्वे॒वैनां॑ लो॒केषु॑ प्रति॑ष्ठापयति दि॒वि ते बृ॑हद्वा
इत्या॑ह सुव॑र्ग ए॒वास्मै॑ लो॒के ज्योति॑र्दधाति॒ तन्तुं॑ त॒न्वत्र॑ज॒सो
भा॒नुम॑न्विहीत्या॑हे॒माने॑वास्मै॑ लो॒कां ज्योति॑ष्मतः करोत्यनु॒ल्बणं॑
व॑यत॒ जोगु॑वा॒मप॒ इति॑ (१२)

आ॒ह यदे॒व य॒ज्ञ उ॒ल्बणं॑ क्रि॒यते॒ तस्यै॒वैषा॑ शा॒न्तिर्मु॑र्भव
ज॒नया॒ दैव्यं॑ ज॒नमि॒त्याह॑ मा॒नव्यो॑ वै प्र॒जास्ता॑ ए॒वाद्याः॑
कुरु॑ते म॒नसो॑ ह॒विर॑सीत्या॑ह स्व॒गाकू॑त्यै गा॒त्राणां॑ ते गा॒त्रभा॒जो
भूया॑स्मेत्या॑हाऽऽशि॒षमे॒वैता॑मा शा॑स्ते॒ तस्यै॒ वा ए॒तस्या॑
एक॑मे॒वादे॒वय॑जनं॒ यदाल॑ब्धायाम॒भ्रः (१३)

भव॑न्ति॒ यदाल॑ब्धायाम॒भ्रः स्याद॑प्सु वा॑ प्र॒वेशये॑त्स॒र्वा
वा॑ प्रा॒श्नीया॑द्यद॒प्सु प्र॑वेशये॑द्यज्ञ॒वेश॑सं कु॒र्यात्स॒र्वामे॒व

प्राश्नीयादिन्द्रियमेवात्मन्यत्ते सा वा एषा त्रयाणामेवावरुद्धा
संवत्सरसदः सहस्रयाजिनो गृहमेधिनुस्त एवैतया यजेरन्तेषामेवैषास्त

यथस्वेन सारस्वतीमा लभेत् यः कामाय त्वा कामोऽप इत्यभ्रो द्विचत्वारिंशच्च॥ [३]

चित्तं च चित्तिश्चाकूतं चाकूतिश्च विज्ञातं च विज्ञानं च मनश्च
शक्नोतीश्च दर्शश्च पूर्णमासश्च बृहच्च रथन्तरं च प्रजापतिर्जया निन्द्राय
वृष्णे प्रायच्छदुग्रः पृतनाज्येषु तस्मै विशः समनमन्त सर्वाः
स उग्रः स हि हव्यो बभूव देवासुराः संयत्ता आसन्थ्स इन्द्रः
प्रजापतिमुपाधावत्तस्मा एताञ्जयान्प्रायच्छत्तानं जुहोत्ततो वै देवा
असुरानजयन् यदजयन्तञ्जयानां जयत्वः स्पर्धमानेनैते होतव्या
जयत्येव तां पृतनाम्॥ (१५)

उप पञ्चविंशतिश्च॥ [४]

अग्निर्भूतानामधिपतिः स मावत्विन्द्रो ज्येष्ठानां यमः पृथिव्या
वायुरन्तरिक्षस्य सूर्यो दिवश्चन्द्रमा नक्षत्राणां बृहस्पतिर्ब्रह्मणो मित्रः
सत्यानां वरुणोऽपाः समुद्रः स्रोत्यानामन्नः साम्राज्यानामधिपति
तन्मावतु सोम ओषधीनां सविता प्रसवानां रुद्रः पशूनां
त्वष्टा रूपाणां विष्णुः पर्वतानाम्मरुतो गुणानामधिपतयस्ते
मावन्तु पितरः पितामहाः परेऽवरे ततास्ततामहा इह मावता
अस्मिन्ब्रह्मन् अस्मिन्क्षत्रेऽस्यामाशिष्यस्यां पुरोधायाम् अस्मिन्कर्मन्स्यां
देवहृत्याम्॥ (१६)

अवरे सप्तदश च॥ [५]

देवा वै यद्यज्ञेऽकुर्वत तदसुरा अकुर्वत ते देवा
एतानभ्यातानानपश्यन्तानभ्यातन्वत यद्देवानां कर्मासीदार्ध्यत
तद्यदसुराणां न तदार्ध्यत येन कर्मणेश्चेत्तत्र होतव्या ऋध्रोत्येव
तेन कर्मणा यद्विश्वे देवाः समभरन्तस्मादभ्याताना वैश्वदेवा
यत्प्रजापतिर्जयान्प्रायच्छुत्तस्माञ्जयाः प्राजापत्याः (१७)

यद्राष्ट्रभृद्धी राष्ट्रमाददत तद्राष्ट्रभृताः राष्ट्रभृत्वन्ते देवा
अभ्यातानैरसुरानभ्यातन्वत जयैरजयत्राष्ट्रभृद्धी राष्ट्रमाददत
यद्देवा अभ्यातानैरसुरानभ्यातन्वत तदभ्यातानानामभ्यातानत्वं
यज्जयैरजयन्तञ्जयानां जयत्वं यद्राष्ट्रभृद्धी राष्ट्रमाददत तद्राष्ट्रभृताः
राष्ट्रभृत्वं ततो देवा अभवन्परासुरा यो भ्रातृव्यवान्श्याथ्स
एताञ्जुहुयादभ्यातानैरेव भ्रातृव्यानभ्यातनुते जयैर्जयति राष्ट्रभृद्धी
राष्ट्रमा दत्ते भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवति॥ (१८)

प्राजापत्याः सौष्टादश च॥ [६]

ऋताषाडृतधामाऽग्निर्गन्धर्वस्तस्यौषधयोऽप्सरस ऊर्जो नाम
स इदं ब्रह्म क्षत्रं पातु ता इदं ब्रह्म क्षत्रं पातु तस्मै स्वाहा ताभ्यः
स्वाहा संहितो विश्वसामा सूर्यो गन्धर्वस्तस्य मरीचयोऽप्सरस
आयुवः सुषुम्नः सूर्यरश्मिश्चन्द्रमा गन्धर्वस्तस्य नक्षत्राण्यप्सरसो
बेकुरयो भुज्युः सुपर्णो यज्ञो गन्धर्वस्तस्य दक्षिणा अप्सरसः

स्तवाः प्रजापतिर्विश्वकर्मा मनः (१९)

गन्धर्वस्तस्यर्ख्सामान्यप्सरसो वह्नय इषिरो विश्वव्यचा
वातो गन्धर्वस्तस्यापोऽप्सरसो मुदा भुवनस्य पते यस्य
त उपरि गृहा इह च। स नो रास्वाज्यानि५ रायस्पोष५
सुवीर्य५ संवत्सरीणा५ स्वस्तिम्। परमेष्ठ्यधिपतिर्मृत्युर्गन्धर्वस्तस्य
विश्वमप्सरसो भुवः सुक्षितिः सुभूतिर्भद्रकृत्सुवर्वाण्यर्जुन्यो
गन्धर्वस्तस्य विद्युतोऽप्सरसो रुचो दूरेहेतिरमृडयः (२०)

मृत्युर्गन्धर्वस्तस्य प्रजा अप्सरसो भीरुवश्चारुः कृपणकाशी
कामो गन्धर्वस्तस्याधयोऽप्सरसः शोचयन्तीर्नाम स इदं ब्रह्म क्षत्रं
पातु ता इदं ब्रह्म क्षत्रं पान्तु तस्मै स्वाहा ताभ्यः स्वाहा स नो
भुवनस्य पते यस्य त उपरि गृहा इह च। उरु ब्रह्मणेऽस्मै क्षत्राय
महि शर्म यच्छ॥ (२१)

मनोऽमृडयः षट्त्वारिंशच्च॥ [७]

राष्ट्रकामाय होतव्या राष्ट्रं वै राष्ट्रभृतो राष्ट्रेणैवास्मै राष्ट्रमव
रुन्धे राष्ट्रमेव भवत्यात्मने होतव्या राष्ट्रं वै राष्ट्रभृतो राष्ट्रं प्रजा
राष्ट्रम्पशवो राष्ट्रं यच्छ्रेष्ठो भवति राष्ट्रेणैव राष्ट्रमव रुन्धे वसिष्ठः
समानानां भवति ग्रामकामाय होतव्या राष्ट्रं वै राष्ट्रभृतो राष्ट्रं
संजाता राष्ट्रेणैवास्मै राष्ट्रं संजातानव रुन्धे ग्रामी (२२)

एव भवत्यधिदेवने जुहोत्यधिदेवन एवास्मै सजातानव रुन्धे
 त एनमवरुद्धा उपे तिष्ठन्ते रथमुख ओजस्कामस्य होतव्या ओजो
 वै राष्ट्रभृत ओजो रथ ओजसैवास्मा ओजोऽव रुन्ध ओजस्यैव
 भवति यो राष्ट्रादपभूतः स्यात्तस्मै होतव्या यावन्तोऽस्य रथाः
 स्युस्तान्ब्रूयाद्युङ्घमिति राष्ट्रमेवास्मै युनक्ति (२३)

आहुतयो वा एतस्याक्लृप्ता यस्य राष्ट्रं न कल्पते स्वरथस्य
 दक्षिणं चक्रं प्रवृह्य नाडीमभि जुहुयादाहुतीरेवास्य कल्पयति ता
 अस्य कल्पमाना राष्ट्रमनु कल्पते सङ्ग्रामे संयन्ते होतव्या राष्ट्रं
 वै राष्ट्रभृतौ राष्ट्रे खलु वा एते व्यायच्छन्ते ये सङ्ग्रामं संयन्ति
 यस्य पूर्वस्य जुहति स एव भवति जयति तं सङ्ग्रामं मांथुक
 इध्मः (२४)

भुवत्यङ्गारा एव प्रतिवेष्टमाना अमित्राणामस्य सेनां
 प्रति वेष्टयन्ति य उन्माद्येतस्मै होतव्या गन्धर्वाप्सरसो वा
 एतमुन्मादयन्ति य उन्माद्यत्येते खलु वै गन्धर्वाप्सरसो
 यद्राष्ट्रभृतस्तस्मै स्वाहा ताभ्यः स्वाहेति जुहोति तेनैवैनाञ्छमयति
 नैयग्रोध औदुम्बर आश्वत्थः प्लाक्ष इतीध्मो भवत्येते वै
 गन्धर्वाप्सरसा गृहाः स्व एवैनान् (२५)

आयतने शमयत्यभिचरता प्रतिलोमं होतव्याः प्राणानेवास्य
 प्रतीचः प्रति यौति तं ततो येन केन च स्तृणुते स्वकृत इरिणे
 जुहोति प्रदरे वैतद्वा अस्यै निर्ऋतिगृहीतं निर्ऋतिगृहीत एवेनं

निर्ऋत्या ग्राहयति यद्वाचः क्रूरन्तेन वर्षद्वरोति वाच एवैनं क्रूरेण
प्र वृश्चति ताजगार्तिमाच्छति यस्य कामयेतान्नाद्यम् (२६)

आ ददीयेति तस्य सभायामुत्तानो निपद्य भुवनस्य पतु
इति तृणानि सं गृहीयात्प्रजापतिर्वै भुवनस्य पतिः प्रजा-
पतिनैवास्यान्नाद्यमा दत्त इदमहममुष्यामुष्यायुणस्यान्नाद्यं
हरामीत्याहान्नाद्यमेवास्य हरति षड्विहरति षड्वा ऋतवः
प्रजापतिनैवास्यान्नाद्यमादायर्तवोऽस्मा अनु प्र यच्छन्ति (२७)

यो ज्येष्ठबन्धुरपभूतः स्यात्तः स्थलेऽवसाय्यं ब्रह्मौदनं
चतुःशरावम्पक्त्वा तस्मै होतव्या वर्षं वै राष्ट्रभृतो वर्षं स्थलं
वर्षणैवैनं वर्षं समानानां गमयति चतुःशरावो भवति दिक्ष्वेव
प्रति तिष्ठति क्षीरे भवति रुचमेवास्मिन्दधात्युद्धरति श्रुतत्वाय
सर्पिष्वाभवति मेध्यत्वाय चत्वारं आर्षेयाः प्राश्नन्ति दिशामेव
ज्योतिषि जुहोति॥ (२८)

ग्रामी युनक्तीधमः स्व एवेनान्नाद्यं यच्छन्त्येकान्नपञ्चाशच्च॥ [८]

देविका निर्वपेत्प्रजाकामश्छन्दांसि वै देविकाश्छन्दांसीव
खलु वै प्रजाश्छन्दोभिरेवास्मै प्रजाः प्र जनयति प्रथमं धातारं
करोति मिथुनी एव तेन करोत्यन्वेवास्मा अनुमतिर्मन्यते राते राका
प्र सिनीवाली जनयति प्रजास्वेव प्रजातासु कुह्वा वाचं दधात्येता
एव निर्वपेत्पशुकामश्छन्दांसि वै देविकाश्छन्दांसि (२९)

इव खलु वै पशवश्छन्दाभिरेवास्मै पशून् जनयति प्रथमं
 धातारं करोति प्रैव तेन वापयत्यन्वेवास्मा अनुमतिर्मन्यते राते
 राका प्र सिनीवाली जनयति पशून् प्रजातान्कुह्वा प्रतिष्ठापयत्येता
 एव निर्वपेद्गामकामश्छन्दांसि वै देविकाश्छन्दांसीव खलु वै
 ग्रामश्छन्दाभिरेवास्मै ग्रामम् (३०)

अव रुन्धे मध्यतो धातारं करोति मध्यत एवैनं ग्रामस्य
 दधात्येता एव निर्वपेज्जोगामयावी छन्दांसि वै देविकाश्छन्दांसि
 खलु वा एतमभि मन्यन्ते यस्य ज्योगामयति छन्दाभिरेवैनमगदं
 करोति मध्यतो धातारं करोति मध्यतो वा एतस्याक्लृप्तं यस्य
 ज्योगामयति मध्यत एवास्य तेन कल्पयत्येता एव निः (३१)

वपेद्यं यज्ञो नोपनमेच्छन्दांसि वै देविकाश्छन्दांसि
 खलु वा एतं नोप नमन्ति यं यज्ञो नोपनमति प्रथमं धातारं
 करोति मुखत एवास्मै छन्दांसि दधात्युपैनं यज्ञो नमत्येता
 एव निर्वपेदीजानश्छन्दांसि वै देविका यातयामानीव खलु वा
 एतस्य छन्दांसि य ईजान उत्तमं धातारं करोति (३२)

उपरिष्ठादेवास्मै छन्दांस्ययातयामान्यव रुन्ध उपैनमुत्तरो
 यज्ञो नमत्येता एव निर्वपेद्यम्मेधा नोपनमेच्छन्दांसि वै
 देविकाश्छन्दांसि खलु वा एतं नोप नमन्ति यम्मेधा नोपनमति

प्रथमं धातारं करोति मुखत एवास्मै छन्दांसि दधात्युपैनम्मेधा नमत्येता एव निर्वपेत् (३३)

रुक्कामश्छन्दांसि वै देविकाश्छन्दांसीव खलु वै रुक्छन्दोभिरेवास्मिन्नुचं दधाति क्षीरे भवन्ति रुचमेवास्मिन्दधति मध्यतो धातारं करोति मध्यत एवैनं रुचो दधाति गायत्री वा अनुमतिस्त्रिष्टुग्राका जगती सिनीवाल्यानुष्टुप्कुहूर्धाता वषट्कारः पूर्वपक्षो राकापरपक्षः कुहूरमावास्या सिनीवाली पौर्णमास्यनुमतिश्चन्द्रमा धाताऽष्टौ (३४)

वसवोऽष्टाक्षरा गायत्र्येकादश रुद्रा एकादशाक्षरा त्रिष्टुब्धादशादित्या द्वादशाक्षरा जगती प्रजापतिरनुष्टुब्धाता वषट्कार एतद्वै देविकाः सर्वाणि च छन्दांसि सर्वाश्च देवता वषट्कारस्ता यथ्सह सर्वा निर्वपेदीश्वरा एनं प्रदहो द्वे प्रथमे निरुप्य धातुस्तृतीयं निर्वपेत्तथो एवोत्तरे निर्वपेत्तथैनं न प्र दहन्त्यथो यस्मै कामाय निरुप्यन्ते तमेवाभिरुपाप्नोति॥ (३५)

पशुकामश्छन्दांसि वै देविकाश्छन्दांसि ग्रामङ्कल्पयत्येता एव निरुत्तमन्धातारं करोति मेधा नमत्येता एव निर्वपेदष्टौ दहन्ति नवं च (९) देविकाः प्रजाकामो मिथुनी पशुकामः॥ [९]

वास्तोष्पते प्रति जानीह्यस्मान्स्वावेशो अनमीवो भवा नः। यत्त्वेमहे प्रति तन्नो जुषस्व शं न एधि द्विपदे शं चतुष्पदे। वास्तोष्पते शग्मया स॒सदा ते सक्षीमहि॑ रण्वया गातुमत्या॑। आवः क्षेम उत

योगे वरं नो यूयम्पात स्वस्तिभिः सदा नः। यत्स्यायं प्रातरग्निहोत्रं
जुहोत्याहुतीष्टका एव ता उप धत्ते (३६)

यजमानोऽहोरात्राणि वा एतस्येष्टका य आहिताग्निर्यत्स्यायं
प्रातर्जुहोत्यहोरात्राण्येवात्वेष्टकाः कृत्वोप धत्ते दशं समानत्रं जुहोति
दशाक्षरा विराड्विराजमेवात्वेष्टकां कृत्वोप धत्तेऽथो विराज्येव
यज्ञमाप्नोति चित्यंश्चित्योऽस्य भवति तस्माद्यत्र दशोषित्वा प्रयाति
तद्यज्ञवास्त्ववास्त्वेव तद्यत्ततोऽर्वाचीनम् (३७)

रुद्रः खलु वै वास्तोष्पतिर्यदहुत्वा वास्तोष्पतीयं प्रयायाद्रुद्र
एनं भूत्वाऽग्निरनूत्थाय हन्याद्वास्तोष्पतीयं जुहोति भागधेयेनैवैनं
शमयति नार्तिमाच्छति यजमानो यद्युक्ते जुहुयाद्यथा प्रयाते
वास्तावाहुतिं जुहोति तादृगेव तद्यदयुक्ते जुहुयाद्यथा क्षेम आहुतिं
जुहोति तादृगेव तदहुतमस्य वास्तोष्पतीयं स्यात् (३८)

दक्षिणो युक्तो भवति सव्योऽयुक्तोऽथ वास्तोष्पतीयं
जुहोत्युभयमेवाकरपरिवर्गमेवैनं शमयति यदेकया जुहुयाद्विहोमं
कुर्यात्पुरोनुवाक्यामनूच्य याज्यया जुहोति सदेवत्वाय यद्धुत
आदध्याद्रुद्रं गृहानन्वारोहयेद्यदवक्षाणान्यसं प्रक्षाप्य प्रयायाद्यथा
यज्ञवेशसं वादहनं वा तादृगेव तदयं ते योनिर्ऋत्विय इत्यरण्योः
समारोहयति (३९)

ए॒ष वा अ॒ग्रेयो॑निः स्व ए॒वैनं॑ यो॒नौ स॒मारो॑हयत्यथो
खल्वा॑हुर्यद॒रण्योः॑ स॒मारू॑ढो नश्येदुद॑स्याग्निः सी॑देत्पुनरा॒धेयः॑
स्या॒दिति॑ या ते अ॒ग्रे य॒ज्ञियां॑ तनू॒स्तये॒ह्या रो॑हेत्या॒त्मन्स॒मारो॑हयते
यज॑मानो वा अ॒ग्रेयो॑निः स्वा॒यामे॒वैनं॑ यो॒न्याः स॒मारो॑हयते॥ (४०)

धृत्तेऽर्वाचीनं स्यात्समारोहयति पञ्चचत्वारिंशच्च॥ [१०]

त्वम॑ग्रे बृ॒हद्वयो॑ दधा॑सि दे॒व दा॒शुषे॑। क॒विर्गृ॑हप॒तिर्यु॒वा॑॥
ह॒व्य॒वाङ्गि॒रज॑रः पि॒ता नो॑ वि॒भुर्वि॒भावा॑ सु॒दृशी॑को अ॒स्मे।
सु॒गा॒रु॒हप॒त्याः स॒मिषो॑ दि॒दीह्य॑स्म॒द्रिय॑र॒क्स॒मिमी॑हि श्रवा॑सि। त्वं
च सोम॑ नो व॒शो जी॒वातुं॑ न म॑रामहे। प्रि॒यस्तो॑त्रो वन॒स्पतिः॑।
ब्र॒ह्मा दे॒वानां॑ प॒दवीः क॑वी॒नामृषि॑र्वि॒प्राणा॑म्महि॒षो मृ॒गाणां॑म्। श्ये॒नो
गृ॒ध्राणां॑ स्व॒धिति॑र्वि॒नानां॑ सोमः॑ (४१)

प॒वित्र॑मत्ये॒ति रे॒भन्। आ वि॒श्वदे॒व स॒त्पतिः॑ स॒तैर॒द्या
वृ॒णीम॑हे। स॒त्यस॑वः स॒वितार॑म्॥ आ स॒त्येन॑ रज॑सा॒ वर्त॑मानो
नि॒वेश॑य॒न्नमृ॑त॒म्मर्त्यं॑ च। हि॒र॒ण्यये॑न स॒विता॑ रथे॒ना दे॒वो या॑ति
भु॒वना॑ वि॒पश्य॑न्। यथा॑ नो अ॒दितिः॑ क॒रत्प॑श्चे नृ॒भ्यो यथा॑ ग॒वै।
यथा॑ तो॒काय॑ रु॒द्रिय॑म्। मा न॑स्तो॒के तन॑ये मा न॒ आयु॑षि मा नो
गोषु॑ मा (४२)

नो अ॒श्वेषु॑ रीरिषः। वी॒रान्मा॑ नो रु॒द्र भा॑मि॒तो व॑धी॒रुवि॑ष्म॒न्तो
नम॑सा वि॒धेम॑ ते। उ॒द॒प्रुतो॑ न वयो॒ रक्ष॑माणा॒ वाव॑दतो अ॒भ्रिय॑स्ये॒व

घोषाः। गिरिभ्रजो नोर्मयो मदन्तो बृहस्पतिमभ्यर्का अनावन्।
 हृ॒सैरिव॑ सखिभिर्वावदद्भिरश्मन्मयानि नहन्ता व्यस्यन्।
 बृहस्पतिरभि कनिकदद्वा उत प्रास्तौदुच्च विद्वा॑ अंगायत्। एन्द्र॑
 सान॒सि॑ रयिम् (४३)

स॒जित्वा॑न॒ सदा॒सह॑म्। व॒र्षिष्ठ॑मृतये भर। प्र संसाहिषे
 पुरु॒हूत॑ शत्रू॒ज्येष्ठ॑स्ते शु॒ष्मं इ॒ह रा॒तिर॑स्तु। इन्द्रा भर॑ दक्षिणेना
 वसू॑नि पतिः सिन्धू॒नाम॑सि रे॒वती॑नाम्। त्व॑ सु॒तस्य॑ पी॒तये॑ सद्यो
 वृ॒द्धो अ॑जायथाः। इन्द्र॑ ज्यैष्ठ्या॒य सु॑क्रतो। भुव॑स्त्वमिन्द्र॑ ब्रह्म॒णा
 म॒हान्भुवो॑ विश्वेषु सव॑नेषु य॒ज्ञियः॑। भुवो॑ नृ॒श्च्यौतो॑ विश्व॑स्मिन्भरे
 ज्येष्ठ॑श्च मन्त्रः (४४)

वि॒श्वच॑र्षणे। मि॒त्रस्य॑ च॒र्षणी॑धृतः श्रवो॑ देवस्य॑ सान॒सिम्।
 स॒त्यं चि॒त्रश्र॑वस्तमम्। मि॒त्रो ज॑नान् यातयति प्र॒जान॑न्मि॒त्रो
 दा॒धार पृ॑थि॒वीमु॑त द्याम्। मि॒त्रः कृ॑ष्टीरनि॒मिषा॑भि च॒ष्टे स॒त्याय॑
 ह॒व्यं घृ॑तव॒द्विधे॑म। प्र स मि॒त्र म॑र्तो अस्तु प्रय॑स्वान् यस्तं
 आ॒दित्य॑ शि॒क्षति॑ व्र॒तेन॑। न ह॑न्यते न जी॒यते॑ त्वोतो॒ नैन॑म॒हो
 अ॒श्नोत्य॑न्ति॒तो न दू॑रात्। यत् (४५)

चि॒द्धि ते॒ विशो॑ यथा॒ प्र दे॑व वरुण व्रतम्। मि॒नीम॑सि द्यवि॑द्यवि।
 यत्किं चे॒दं व॑रुण॒ दैव्ये॑ जने॒ऽभिद्रो॑ह॒म्ननु॑ष्या॒श्चरा॑मसि। अचि॑न्ती
 यत्तव॑ धर्मा॒ युयो॑पि॒म मा न॒स्तस्मा॑देन॒सो दे॑व रीरिषः। कि॒त॒वासो॑

यद्रि॑रि॒पुर्न दी॒वि यद्वा॑ घा स॒त्यमु॑त यन्न वि॒द्म। सर्वा॑ ता वि ष्य॑
शि॒थिरे॒वं दे॒वाथा॑ ते स्याम वरुण प्रि॒यासः॑॥ (४६)

सोमो गोषु मा रयिं मन्त्रो यच्छि॑थिरा स॒प्त च॑॥ [११]

पूर्ण॑र्षयोऽग्नि॒ना ये दे॒वाः सूर्यो॑ मा सन्त्वा॑ नह्यामि वषट्कारः स खंदि॒र उ॑पया॒मगृ॑हीतोऽसि॒ यां वै
त्वे क्रतुं॑ प्र दे॒वमेका॑दश॥—[१२] पूर्णा॑ सं॒हृजान्त॑वाग्ने प्रा॒णैरे॒व षट्त्रिं॑शत्॥३६॥ पूर्णा॑ सन्ति॑ दे॒वाः॥

This PDF was downloaded from <http://stotrasamhita.github.io>.

GitHub: <http://stotrasamhita.github.io> | <http://github.com/stotrasamhita>

Credits: <http://stotrasamhita.github.io/about/>